

Álit

Í

løgtingsmáli nr. 9/2021: Uppskot til samtyktar um góða og ókeypis atgongd hjá borgarum at taka pening úr peningastovni

Sirið Stenberg, Høgni Hoydal, Bjørt Samuelsen, Beinta Løwe Jacobsen, Páll á Reynatúgvu og Hervør Pálsdóttir, løgtingsmenn, hava lagt málið fram tann 7. september 2021 og eftir 1. viðgerð tann 10. september 2021 er tað beint Vinnunevndini.

Nevndin hevur viðgjørt málið á fundi tann 26. og 28. oktober 2021.

Undir viðgerðini hevur nevndin havt fund við umboð fyri Felagið Peningastovnar, Landsfelag Pensjónista, Gjaldstovuna, landsstýrismannin í fíggjarmálum, Jørgen Niclasen, og landsstýrismannin í umhvørvis- og vinnumálum, Magnus Rasmussen.

Undir viðgerðini hevur nevndin býtt seg í ein meiriluta og ein minniluta.

Meirilutin (Johan Dahl, Beinir Johannesen, Jákup Mikkelsen og Bjarni K. Petersen) hevur hesar viðmerkingar:

Talgilding er vorðin ein alsamt størri partur av okkara samfelag, og er hetta eisini galdandi, tá tað kemur til peningastovnarnar. Sjálgreiðslur eru vorðnar ein størri partur av teimum skipanum, ið peningastovnar veita, tá borgarar skulu umsita síni peningaviðurskifti. Tí hava borgarar í stóran mun ikki tørv á at fara inn á gólvið hjá einum peningastovni at avgreiða síni viðurskifti.

Tó eru tað ikki øll, serliga eldri borgarar, ið hava atgongd ella førleikar til at brúka hesar sjálgreiðslur, og mugu tí í peningastovnarnar. Tá kunnu hesir borgarar møta fleiri ómaksgjöldum, eisini tá farið verður á posthús at gjalda rokningar. Tað er óheppið.

Meirilutin metir ikki, at tað er rætt, at vit skulu lóggeva, hvørjar tænastrur ein privat vinna skal veita sínum viðskiftafólkum og ikki. Peningastovnarnir eru longu í dag undir sera strangari lóggávu, sum setur sera strong krøv til teirra virkseimi.

Tó áttu peningastovnar at hugt at, hvussu vit kunnu tryggja fólki, eisini fyrítíðarpensjónistum og pensjónistum nakrar ókeypis tænastrur, so sum atgongd til reiðan pening o.a.

Við hesum viðmerkingum tekur meirilutin ikki undir við málinum og mælir Løgtinginum frá at samtykkja uppskotið.

Minnilutin (Bjarni Hammer, Bjørt Samuelsen og Henrik Old) hevur hesar viðmerkingar:

Peningastovnarnir í Føroyum hava seinastu árinum latið fleiri deildir aftur og tikið fleiri sjálvttøkur niður. Tað hevur ført við sær, at bankarnir flyta seg longur og longur burtur frá kundunum og persónligu kundatænastunum. Tað er blivið nærur ógjørlegt at fáa hendur á sínum egna peningi í nærumhvørvinum; ofta noyðist kundin at flyta seg langa leið, og tá skal hann gjalda fyri at fáa

egnan pening útgoldnan.

Tað er serliga eldra ættarliðið, sum merkir sviðan av hesum neiligu broytingunum. Tey eldru, sum gjøgnum eitt langt lív hava goldið í ólukkumát og borið tær tyngstu byrðurnar.

Nevndin hevur fingið upplýst, at ein sjálvttøka kostar 4-500.000 kr., umframt á leið 150.000 kr. í árligum rakstri.

Sjálvt um tað eru dømi um, at peningastovnar seinastu árinu hava goldið hundræðtals milliúnir krónur í vinningsbýti, so vilja bankarnir hvørki hava fleiri deildir kring landið ella seta nýggjar sjálvttøkur upp. Vinningurin av útlánsrentuni er ikki tann sami, sum tá eldra ættarliðið tók lán. Tá var rentan munandi hægri enn í dag. Í dag snýr tað seg um at vinna pening allastaðni og spara allastaðni fyri at fáa eitt so lønandi bankavirksemi sum gjørligt, soleiðis at størstu íleggjararnir fáa størsta ágóðan av stóra vinninginum.

Tað er orsøkin til miðsavningina og tey mongu ómaksgjøldini á vanligar kundatænastur so sum at fáa egnan pening úr peningastovninum, negativu rentuna fyri at eiga pening, trotarentuna fyri at skylda pening o.s.fr. Tað eru treytirnar fyri at vera bankakundi í dag, verður staðfest.

Bankarnir eru sentralir vinnuaktørar í samfelagnum, og hava tí serliga ábyrgd av at veita góða tænastru kring landið, eisini hóast tað møguliga kostar bankunum nakrar krónur.

Bankarnir í Føroyum hava í fleiri umførum víst á, at tað partvíst er Løgtinginum fyri at takka. At tað er Løgtingið, sum hevur álagt herdu krøvini, við at seta í gildi donsku ES-krøvini, fyri at reka bankavirksemi í Føroyum.

Minnilutin heldur, at bankans meting av veruleikanum er ein skeiklað mynd. Orsøkin til herdu krøvini til bankavinnuna er fyri at verja bankarnar ímóti sær sjálvum. Søgán vísir dømi um ábyrgdarloysi, ið summar bankaleiðslur í Føroyum hava víst ígjøgnum árinu.

Vanligi kundin hevur í veruleikanum einki annað val. Tí kunnu bankarnir uppføra seg, sum teir hava valt at gera.

Tað hevði verið eitt kærkomið ynski, at bankarnir, í góðum tíðum, vístu eitt sindur av samhaldsfesti, tá hugsað verður um, at føroyski skattgjaldarin hevur goldið ovurhonds upphæddir fyri at bjarga bankunum. Tað virkar sum um, at bankarnir hava skjótt við at gloyma ta vælvild, føroyska fólkið hevur víst bankunum við hjálparpakkum og aðrari hjálp, tá hesir vóru í svárari neyð.

Gongur tað galið, skal fólkið gjalda hvørja ferð, og gongur tað væl, skal fólkið einki fáa. Tað er trupult at skilja, at bankakervið, sum hevur so stóran týðning í lítla føroyska samfelagnum, hevur flutt seg so langt burtur frá borgaranum.

Bankamál er enn ikki yvirtikið málsøki. Landsstýrismaðurin metir tað tískil vera trupult at áleggja bankunum við lóg, at borgarar í Føroyum skulu fáa góða og t.d. ókeypis atgongd at taka pening úr peningastovni.

Minnilutin heitir tí á landsstýrismannin um at minna bankakervið í Føroyum á ta vælvild, sum Føroya fólk hevur sýnt bankunum í Føroyum og fyri at hava tryggjað, at vit hava eina bankavinnu í Føroyum í dag.

Minnilutin heitir á landsstýrismannin um at eggja bankunum til at seta uppafur fleiri sjálvttøkur upp kring alt landið og at strika ómaksgjöld fyri at taka egnan pening úr bankunum.

Minnilutin tekur undir við málinum og mælir Løgtinginum til at samtykkja uppskotið.

Vinnunevndin, 25. november 2021

Bjarni Hammer
formaður

Johan Dahl
næstformaður

Bjørt Samuelsen

Henrik Old

Bjarni Kárason Petersen

Beinir Johannesen

Jákup Mikkelsen